

ВЗАЄМОДІЯ ЛІТЕРАТУРИ Й МАЛЯРСТВА В РОМАНІ ВІРДЖИНІ ВУЛФ “TO THE LIGHTHOUSE”

Пецюх Ірина

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)

Ключові слова: інтертекстуальність, малярство, текст, картина, образ.

Звернення Вірджинії Вулф до мови малярства як джерела оновлення арсеналу літературних прийомів пов'язане з особливостями біографії письменниці, у житті якої завжди було присутнє мистецтво в найрізноманітніших виявах. У малярстві Вулф намагалася знайти спосіб писати так, як художник орудує пензлем. Вона вірила, що образотворче мистецтво може бути поетичним, а поезія чи лірична проза – живописною. У розвідці ставимо завдання з'ясувати, яким чином взаємодія літератури з малярством, підпорядкована єдиному авторському задуму, функціонує в романі “To the Lighthouse”.

Живописне начало роману простежується на всіх його рівнях: найменувань, композиції, тематики, технічних прийомів і засобів тощо. Рівень найменувань охоплює передусім лексику в області образотворчого мистецтва, як от: пензель, полотно, колір, картина, форма, мольберт, фарби, лінія тощо. Також письменниця використовує багату палітру барв, описуючи створювану художницею Лілі Бріско картину, полотна інших митців та зображуючи навколишній пейзаж: “*Since Mr. Paunceforte had been there, three years before, all the pictures were like that, she said, green and grey, with lemon-coloured sailing-boats, and pink women on the beach*”(Woolf 2013: 27). Крім того, в романі згадується ім'я вигаданого художника – містера Понсфурта, який вплинув на місцевих майстрів малярства. Усе це підсилює ефект включення світу живопису в повсякденну реальність персонажів роману.

Тематична складова малярського інтертексту роману безпосередньо пов'язана з предметом зображення на картині Лілі. Це портрет місіс Ремзі, яка читає книгу своєму маленькому синові Джеймсу. Працюючи над картиною, Лілі намагається вирішити, що важливіше: правдоподібність, точність у зображенні чи виявлення загальних закономірностей, того, що залишається незмінним та становить саму суть життєвих явищ. Цікаво простежити спроби Лілі пояснити містеру Бенксу суть її картини:

... she had made no attempt at likeness. [...] But the picture was not of them, she said. Or, not in his sense. There were other senses too in which one might reverence them. By a shadow here and a light there, for instance. Her tribute took that form if, as she vaguely supposed, a picture must be a tribute. A mother and child might be reduced to a shadow without irreverence. [...] She could not show him what she wished to make of it, could not see it even herself, without a brush in her hand. [...] But the danger was that by doing that the unity of the whole might be broke (Woolf 2013: 54).

Вулф із вражаючою достовірністю відтворює процес роботи Лілі над картиною, передаючи хід її думок, особливості художнього бачення, враження від предмета зображення та їх реалізацію в лініях, формі та кольорі на полотні:

There was something (she stood screwing up her little Chinese eyes in her small puckered face), something she remembered in the relations of those lines cutting

across, slicing down, and in the mass of the hedge with its green cave of blues and browns, which had stayed in her mind (Woolf 2013: 58).

Важливо також відзначити, що картина Лілі, на якій зображені місіс Ремзі і Джеймс у вигляді фіолетового трикутника, нагадує полотна кубістів, які у своїх роботах використовували геометричні умовні форми. Підняті в романі проблеми багато в чому співзвучні з філософськими ідеями кубізму. Художники-кубісти прагнули осмислити природу художньої творчості, говорили про необхідність пошуку абстрактної сутності світобудови. Те саме можна сказати про Лілі Бріско, яка визначала свої творчі установки наступним чином:

What was the problem then? She must try to get hold of something that evaded her. It evaded her when she thought of Mrs. Ramsay; it evaded her now when she thought of her picture. Phrases came. Visions came. Beautiful pictures. Beautiful phrases. But what she wished to get hold of was that very jar on the nerves, the thing itself before it has been made anything ((Woolf 2013: 160).

На рівні форми також спостерігаємо цікаві перегуки з малярським мистецтвом. Зокрема, створюючи в романі візуальні картини, Вірджинія Вулф імітує композиційні особливості портрета. Формальними аналогами елементів живописного полотна є для неї предмети навколишнього середовища. До прикладу, письменниця часто зображує місіс Ремзі поруч із Джеймсом біля вікна, і саме віконний отвір виконує тут функцію рами картини. У романі також є епізод «вербального натюрморту» – опис вази із фруктами, яку відчужено розглядає місіс Ремзі, занурившись у свої думки:

No, she said, she did not want a pear. Indeed she had been keeping guard over the dish of fruit (without realising it) jealously, hoping that nobody would touch it. Her eyes had been going in and out among the curves and shadows of the fruit, among the rich purples of the lowland grapes, then over the horny ridge of the shell, putting a yellow against a purple, a curved shape against a round shape (Woolf 2013: 90).

Як бачимо, створюючи візуальний образ, Вулф прагне передати вербальними засобами особливості форми й кольору, тож картини, які постають перед очима, стають рельєфними, «оживають». Подібно до Лілі, яка володіє даром малярського бачення, авторка пише роман так, ніби накладає легкі імпресіоністські мазки на полотно. І це характерно для усіх творів письменниці. Зі слів І. Девдюк, романи Вулф нагадують «різнобарвні етюди та замальовки, які постійно змінюють комбінацію своїх відтінків та форм, стаючи універсальною моделлю світу, що знаходиться в безперервному русі» (Девдюк 2020: 118).

Отож, найбільш плідною для творчості Вулф і зокрема роману "To the Lighthouse" є взаємодія з малярством. Саме цей вид мистецтва став для письменниці невичерпним джерелом образів, сюжетів, новаторських прийомів. За допомогою нової мови мистецтва Вірджинії Вулф вдалося розширити смислове поле тексту та представити навколишню дійсність у всій її багатогранності й глибині, що є ключовим завданням кожного автора.

Література:

Девдюк І. В. *Екзистенційний дискурс в українській та британській прозі міжвоєнних десятиліть*. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г. М., 2020. 484 с.

Woolf V. *To the Lighthouse*. London: Penguin Books Ltd., 2013. 320 p.